

**ПІВДЕННИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
УКРАЇНИ І МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**

**ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

Збірник наукових праць

ПЕРСПЕКТИВА

Випуск 36

2021

**ПІВДЕННИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР НАЦІОНАЛЬНОЇ
АКАДЕМІЇ УКРАЇНИ І МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І
НАУКИ УКРАЇНИ**

**ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-
ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Збірник наукових праць

«ПЕРСПЕКТИВА»

Випуск 36

Херсон – 2021

УДК 630

Збірник наукових праць викладачів та здобувачів вищої освіти агрономічного факультету Херсонського державного аграрно-економічного університету "Перспектива".

Редакційна колегія

АВЕРЧЕВ О.В.	– доктор с.-г. наук, професор;
БАЗАЛІЙ В.В.	– доктор с.-г. наук, професор;
МАРКОВСЬКА О.Є.	– доктор с.-г. наук, професор;
МРИНСЬКИЙ І.М.	– кандидат с.-г. наук, доцент;
РУДІК О.Л.	– доктор с.-г. наук, доцент

У збірнику представлено 39 наукових робіт здобувачів вищої освіти першого-третього рівнів, виконаних під керівництвом викладачів університету. Їх доповіді були заслухані на тематичних секціях наукової конференції агрономічного факультету та запропоновані до друку.

Рекомендовано до друку методичною комісією агрономічного факультету (протокол № від «15» жовтня 2021 року).

Матеріали збірника призначені для фахівців у галузі «Агрономія»

Матеріали надруковані в авторській редакції.

Перспектива : збір. наук. праць ХДАЕУ. - Херсон: РВВ ХДАЕУ - 2021.
Вип. 36. – 115 с.

УДК: 633.34

НАРОДНОГОСПОДАРСЬКЕ ЗНАЧЕННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЯ ВИРОЩУВАННЯ СОЇ

Різак М.Ю. – здобувач вищої освіти першого рівня ХДАЕУ

Тетерук О.В. – асистент ХДАЕУ.

Постановка проблеми. З усіх зернобобових культур соя є найбільш цінною культурою. За вмістом життєво необхідних речовин у зерні соя не має собі рівних. Останні десятиліття характеризуються винятковим розвитком її виробництва.

Як головну зернову бобову культуру світу сою вирощують у великому землеробському поясі на площі понад 85 млн га. За обсягом посівних площ вона посідає четверте місце у світі після пшениці, рису та кукурудзи.

З кожним роком попит на зерно сої підвищується. В зв'язку з цим пропонується в найближчі роки розширити площі її посіву в Україні до 500 тисяч гектарів. На жаль, врожаї сої одержують ще невисокі. Ось чому ведуться пошуки в напрямку підвищення її продуктивності та виникла потреба в оцінці впливу елементів технології вирощування на продуктивність сої при зрошенні в умовах півдня України.

Стан вивчення проблеми. Соя, як і всі зернобобові, є ціною культурою в сівозміні. Вона самосумісна, проте монокультура виключається. Повертати сою на попереднє місце рекомендується не раніше, ніж через два роки.

В якості попередника для сої придатні зернові, кукурудза, цукрові буряки, картопля, багаторічні злакові трави. Непридатними попередниками є інші зернобобові культури і багаторічні бобові трави (господарі тих самих збудників кореневих гнилей) і культури – господарі збудників склеротинії, такі як соняшник або хрестоцвіті культури. Частка культур сприйнятливих до склеротиніозу (соя, соняшник, ріпак) в сівозміні не повинна перевищувати 33%. Важливо, щоб попередники лишили чисті від збудників поля. В районах з достатнім волого забезпеченням в 7-10-пільних польових сівозмінах під сою займають одне поле.

Соя – цінний попередник для інших культур. Проте пізні збирання культури не в усіх регіонах дозволяє вирощувати після неї озимі культури.

Мета обробітку ґрунту під сою, а також вимоги до основного та передпосівного обробітку ґрунту такі ж як у інших зернобобових культур. Вибір конкретних заходів залежить від ґрунтово-кліматичних умов місця вирощування, а також від загального рівня культури землеробства, наприклад, ступеня забур'янення полів.

Так у рамках основного обробітку ґрунту при засміченні полів однорічними бур'янами проводять покращену зяблеву оранку (два-три дискування і осіння оранка) або напівпаровий обробіток ґрунту (літня

оранка і одна-дві культивациі для знищення сходів бур'янів). При наявності на полях коренепаросткових бур'янів застосовують пошаровий обробіток ґрунту, який включає луцення дисковими та лемішними знаряддями і наступну глибоку оранку на 30-32 см при появі масових сходів бур'янів.

При короткому післязбиральному періоді, проводять луцення стерні і наступну оранку з вирівнюванням поверхні поля.

Соя порівняно з ранніми ярими культурами більш вимоглива до передпосівного обробітку ґрунту.

Ранній весняний обробіток ґрунту під сою починається з боронування важкими, середніми або легкими боронами, а також шлейфами, рай боронами, шлейф-боронами при настанні фізичної стиглості ґрунту. Боронують упоперек або під кутом до направлення оранки в 1-2 сліди.

На чистих, вирівняних з осені полях після ранньовесняного боронування до сівби ґрунт не обробляють.

На неvirівняних з осені, засмічених зимуючими бур'янами або падалицею полях і при тривалій холодній весні необхідно проводити культивацию на глибину 6-8 см з наступним прикочуванням. Прикочування підвищує температуру посівного шару на 1,5-3,0°C і стимулює проростання бур'янів, які будуть знищені наступною передпосівною культивациєю.

Передпосівну культивацию проводять паровими або буряковими культиваторами з плоскоріжучими лапами на глибину 4-5 см в агрегаті з боронами або шлейфборонами або комбінованими агрегатами типу «компактора». Культивацию проводять упоперек або під кутом до напрямку попередніх обробітків. Оптимальна структура ґрунту для доброї аерації і нормального розвитку кореневої системи сої створюється при об'ємній масі 1,10-1,25 г/см³. Потрібно, щоб поверхня поля була вирівняна і без каміння, так як низьке розміщення бобів вимагає при збирання низького зрізу.

Соя – культура пізніх строків сівби. Головний критерій настання оптимальних строків сівби сої – стійке прогрівання верхнього шару ґрунту до 12-14°C. Оптимальні календарні строки сівби припадають на період другої половини квітня до половини травня. При більш ранніх строках сівби продовжується період проростання, насіння і проростки більш тривалий період піддаються інфекційному тиску збудників кореневих хвороб (*Rhizoctonia*, *Diaporthe* spp. та ін.) і зростає ймовірність засмічення. При більш пізніх строках сівби знижується врожайність.

Глибина сівби через епикотильний спосіб проростання не повинна бути більше 4-5 см.

Сіють сою, як правило широкорядним способом з міжряддями 45-70 см, або стрічковим способом за схемою 50/15 або 60/15, або звичайним рядковим способом.

В системі захисту від бур'янів, шкідників і хвороб важливе місце належить агротехнічним заходам догляду за посівами: післясходове боронування, міжрядні обробітки та підтримання оптимального режиму зрошення. Досходове боронування проводять через 3-4 дні після сівби, коли бур'яни перебувають у фазі «ниточки» й легко пошкоджуються боронами та культиваторами.

Сходи боронують у період утворення в рослин сої 2-3 справжніх листочків. При цьому знищується 90-95% бур'янів і пошкоджується не більше 10-15% рослин сої. Для меншого пошкодження сходів їх слід боронувати поперек рядків з 11-ї години дня, коли тургор у рослин знижується і вони менше ламаються. Обробіток міжрядь на глибину 5-6 см проводять із появою бур'янів, а також у разі запливання ґрунту після поливання. Крім знищення бур'янів, цей захід сприяє створенню кращого повітряного й водяного режиму рослин, зниженню ступеня поширення та ураженості рослин хворобами.

Досходове і післясходове боронування знищують 40-80% проростків бур'янів, урожай сої зростає на 20-50%

Не можна боронувати сою у фазі проростків (в період, коли вони вже більші за набубнявіле насіння, до утворення першого справжнього листка), тому що борони легко ламають і пошкоджують проростки та сім'ядольні листочки.

Сою збирають прямим комбайнуванням при повній стиглості: листя вже опало і боби сухі, насіння тверде. Оптимальна вологість насіння складає 12-14%. При запізненні з збиранням боби розтріскуються, а вологість насіння знову зростає.

Висновок. Підвищення рівня урожайності та якості зерна повинно базуватися на регулюванні основних факторів, які обумовлюють ріст та розвиток рослин сої.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонюк П.О. Збереження експортного продовольчого потенціалу України / Антонюк П.О. // Економіка АПК. – 2002. - № 1. – С. 110-113.
2. Волинець І.Г. Формування симбіотичного апарату та продуктивність сої за різних умов живлення і зволоження ґрунту / І.Г. Волинець // Збірник наукових праць Уманського державного аграрного університету / УДАУ.- Умань, 2005.- Вип. 59.- С.46-54.
3. Ефективність застосування мікробних препаратів на посівах сої / В.В. Москалець, В.О. Пічкур, В.К.Шинкаренко та ін. // Вісник аграрної науки.- 2006.- № 9.- С.59-62.
4. Філіп'єв І.Д. Витрати елементів живлення зрошуваною соєю на формування врожаю / І.Д. Філіп'єв, В.В. Гамаюнова, Є.М. Рищук // Таврійський науковий вісник.- Херсон: Айлант, 2003.- Вип. 25.- С. 61-64.

ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ	72
Котарєв П.Ю.	
Нікітенко М.П.	
РОЗВИТОК ОРГАНІЧНОГО РОСЛИННИЦТВА В УКРАЇНІ	74
Ларченко В.А.	
Керімов А.Н.	
СУЧАСНИЙ СТАН КОРМОВИРОБНИЦТВА В УМОВАХ ПІВДЕННОГО СТЕПУ УКРАЇНИ	75
Лещенко А.О.	
БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЯК РИЗИК НЕБЕЗПЕК	77
Легуша Є.С.	
Василенко Н.Є.	
АГРОМЕТЕОРОЛОГІЧНЕ ПРОГНОЗУВАННЯ В УМОВАХ ЗМІН КЛІМАТУ	79
Могилко С.О.	
Нікітенко М.П.	
ВИДИ БІОРИТМІВ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ У ЖИТТІ ЛЮДИНИ	81
Панич Є.В.	
Домарацький О.О.	
ГОСПОДАРСЬКА ЦІННІСТЬ ТА ТЕХНОЛОГІЯ ВИРОЩУВАННЯ ГІРЧИЦІ БІЛОЇ	83
Продченко І.Д.	
Тетерук О.В.	
СИСТЕМНИЙ АНАЛІЗ ЯК МЕТОД ДОСЛЕДЖЕННЯ В БЖД	85
Петях А.А.	
Домарацький О.О.	
ВПЛИВ НОВИХ ДОБРІВ ЛЮЦЕРНИ ПОСІВНОЇ НА ПОСІВНІ ЯКОСТІ	87
Пятко А. О.	
Василенко Н.Є.	
АЛЬТЕРНАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ БЕЗВІРУСНИХ САДЖАНЦІВ НА УКРАЇНІ	89
Різак М.Ю.	
Ревтьо О.Я.	
НАРОДНОГОСПОДАРСЬКЕ ЗНАЧЕННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЯ ВИРОЩУВАННЯ СОЇ	92
Різак М.Ю.	
Тетерук О.В.	
АНАЛІЗ ТРАВМАТИЗМУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ ЗА 2020 РІК	95
Стельмах Т.А.	
Ревтьо О.Я.	

Збірник наукових праць
«ПЕРСПЕКТИВА»

Випуск 36

Збірник наукових праць викладачів та здобувачів вищої освіти ХДАЕУ

Здано до набору 3.V.2021.

Підписано до друку 5.V.2021.

Формат 60x84 1/16. Папір офсетний.

Гарнітура Arial. Умовн. друк. арк. 6,4

Наклад 100 примірників.